

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NÔNG QUỐC THÁI

**ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG VÀ ĐỀ XUẤT CÁC
LOẠI HÌNH SỬ DỤNG ĐẤT RUỘNG CÓ HIỆU QUẢ
TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN HOÀ AN, TỈNH CAO BẰNG**

Chuyên ngành : QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

Mã số : 60 85 01 03

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS. Nguyễn Thế Đặng

Thái Nguyên, năm 2012

LỜI CAM ĐOAN

- Tôi xin cam đoan rằng, số liệu và kết quả nghiên cứu trong Luận văn này là trung thực và chưa hề được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

- Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện Luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong Luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận văn

Nông Quốc Thái

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận văn này, tôi đã nhận được sự quan tâm giúp đỡ tận tình của nhiều tập thể và cá nhân. Nhân dịp này tôi xin bày tỏ lời cảm ơn sâu sắc đến:

Tập thể các thầy, cô giáo Khoa Tài nguyên và Môi trường, Khoa Trồng trọt, Khoa Sau Đại học, Trường Đại học Nông - Lâm Thái Nguyên đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận văn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn **GS. TS. Nguyễn Thế Đặng** - người đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và hoàn thành Luận văn.

Tôi xin trân trọng cảm ơn lãnh đạo UBND huyện Hoà An và tập thể phòng Tài nguyên và Môi trường, phòng Thống kê, phòng Nông nghiệp và phát triển nông thôn, phòng Tài chính – kế hoạch huyện Hoà An đã tạo mọi điều kiện thuận lợi cho tôi về thời gian, tinh thần, vật chất để học tập và nghiên cứu đề tài trên địa bàn.

Tôi xin cảm ơn các tập thể, cơ quan, ban, ngành đã tạo điều kiện và giúp đỡ tôi trong quá trình thu thập tài liệu và nghiên cứu. Đặc biệt, tôi xin cảm ơn tập thể lớp Cao học Quản lý đất đai K18 đã cùng chia sẻ với tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu đề tài.

Tôi xin cảm ơn đến gia đình, người thân, các đồng nghiệp và bạn bè bà con nông dân, các doanh nghiệp đóng trên địa bàn huyện Hoà An đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi trong quá trình nghiên cứu để hoàn thành Luận văn này.

Một lần nữa tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày tháng 10 năm 2012

Tác giả luận văn

Nông Quốc Thái

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

CN - TTCN - XD	: Công nghiệp - tiêu thủ công nghiệp – Xây dựng
CNNN	: Công nghiệp nặng
NN - LN - NTTS	: Nông nghiệp - Lâm nghiệp – Nuôi trồng thủy sản
ĐVT	: Đơn vị tính
HQĐV	: Hiệu quả đồng vốn
GTNC	: Giá trị ngày công
FAO	: Tổ chức Nông nghiệp và Lương thực thế giới
HQKT	: Hiệu quả kinh tế
Tr. đ	: Triệu đồng
LX-LM	: Lúa xuân – Lúa mùa
KHKTNN	: Khoa học kỹ thuật nông nghiệp
LĐ	: Lao động
LN	: Lâu năm
LUT	: Loại hình sử dụng đất
TNHH	: Thu nhập hỗn hợp
GTSX	: Giá trị sản xuất
CPTG	: Chi phí trung gian
BVTV	: Bảo vệ thực vật
UBND	: Ủy ban nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG BIỂU

Bảng 3.1: Tổng hợp các loại đất của huyện Hoà An.....	38
Bảng 3.2: Giá trị sản xuất các ngành nông nghiệp năm 2008 – 2009	41
Bảng 3.3: Biến động quỹ đất của huyện Hoà An giai đoạn năm 2009 – 2011 ...	45
Bảng 3.4: Hiện trạng sử dụng đất huyện Hoà An năm 2011	46
Bảng 3.5: Diện tích và cơ cấu sử dụng đất nông nghiệp huyện Hoà An năm 2011	47
Bảng 3.6: Phân vùng kinh tế sinh thái theo đơn vị hành chính	49
Bảng 3.7: Các loại hình sử dụng đất ruộng của huyện Hoà An	51
Bảng 3.8: Phân cấp mức độ đánh giá hiệu quả kinh tế sử dụng đất ruộng.....	55
Bảng 3.9: Hiệu quả kinh tế của các cây trồng chính (tiểu vùng 1)	55
Bảng 3.10: Hiệu quả kinh tế của các loại hình sử dụng đất ruộng (tiểu vùng 1).....	56
Bảng 3.11: Đánh giá hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất ruộng (tiểu vùng 1).....	57
Bảng 3.12: Hiệu quả kinh tế của các cây trồng chính (tiểu vùng 2)	58
Bảng 3.13: Hiệu quả kinh tế của các loại hình sử dụng đất ruộng (tiểu vùng 2)	58
Bảng 3.14: Đánh giá hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất ruộng (tiểu vùng 2).....	59
Bảng 3.15: Phân cấp mức độ đánh giá hiệu quả xã hội sử dụng đất ruộng.....	60
Bảng 3.16: Đánh giá hiệu quả xã hội các loại hình sử dụng đất ruộng	61
Bảng 3.17: Phân cấp mức độ đánh giá hiệu quả môi trường sử dụng đất.....	62
Bảng 3.18: So sánh mức sử dụng phân bón của các nông hộ với quy trình kỹ thuật.....	64
Bảng 3.19: Lượng thuốc bảo vệ thực vật thực tế sử dụng và khuyến cáo	65
Bảng 3.20: Hiệu quả môi trường của các loại hình sử dụng đất	66
Bảng 3.21: Đánh giá khả năng lựa chọn của các loại hình sử dụng đất ruộng tại huyện Hoà An	67
Bảng 3.22: Đề xuất các loại hình sử dụng đất ruộng huyện Hoà An đến năm 2020	72

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ

Hình 3.1: Cơ cấu lao động huyện Hoà An năm 2011	39
Hình 3.2: Cơ cấu kinh tế huyện Hoà An năm 2011	40
Hình 3.3: Giá trị các ngành sản xuất nông nghiệp giai đoạn 2008 – 2011	41
Hình 3.4: Biến động quỹ đất của huyện giai đoạn 2009 – 2011	45

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG BIỂU	iv
DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ	v
MỤC LỤC	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu của đề tài.....	2
3. Yêu cầu của đề tài.....	2
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Tình hình sử dụng đất nông nghiệp trên Thế giới và Việt Nam	3
1.1.1. Trên Thế giới	3
1.1.2. Tại Việt Nam	5
1.2. Nghiên cứu về hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	7
1.2.1. Khái quát hiệu quả sử dụng đất.....	7
1.2.2. Nguyên tắc lựa chọn các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	10
1.2.3. Hệ thống chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	11
1.3. Xu hướng sử dụng đất nông nghiệp theo hướng hàng hoá	12
1.3.1. Những xu hướng phát triển nông nghiệp trên Thế giới	15
1.3.2. Phương hướng phát triển nông nghiệp Việt Nam	18
1.4. Xác định các loại hình sử dụng đất bền vững.....	19
1.4.1. Loại hình sử dụng đất.....	19
1.4.2. Cơ sở đánh giá các loại hình sử dụng đất bền vững trong sản xuất nông nghiệp	20
1.5. Một số kết quả nghiên cứu đánh giá về sử dụng đất bền vững ở Việt Nam	21
Chương 2: NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	25
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	25
2.2. Nội dung nghiên cứu	25
2.2.1. Đánh giá điều kiện tự nhiên, kinh tế- xã hội tác động đến sử dụng đất ruộng của huyện Hoà An	25
2.2.2. Điều tra hiện trạng sử dụng đất ruộng và xác định các loại hình sử dụng đất ruộng.....	25
2.2.3. Đánh giá hiệu quả các loại hình sử dụng đất ruộng	25
2.2.4. Đánh giá thị trường tiêu thụ nông sản phẩm của vùng nghiên cứu	26
2.2.5. Đề xuất loại hình sử dụng đất ruộng theo hướng hiệu quả kinh tế hàng hoá cho vùng nghiên cứu.	26

2.2.6. Xác định các giải pháp phát triển các loại hình sử dụng đất ruộng có triển vọng cho sản xuất nông nghiệp tại huyện Hoà An.....	26
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	26
2.3.1. Phương pháp chọn điểm nghiên cứu	26
2.3.2. Phương pháp thu thập số liệu, tài liệu.....	26
2.3.3. Phương pháp tổng hợp và xử lý số liệu	27
2.3.4. Phương pháp chuyên gia	27
2.3.5. Phương pháp tính hiệu quả sử dụng đất	27
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	29
3.1. Đánh giá điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội tác động đến sử dụng đất ruộng của huyện Hoà An	29
3.1.1. Điều kiện tự nhiên	29
3.1.1.1. Vị trí địa lý.....	29
3.1.1.2. Địa hình, địa mạo	29
3.1.1.3. Khí hậu.....	31
3.1.1.4. Thủy văn, nguồn nước	32
3.1.1.5. Thực vật và cây trồng.....	33
3.1.1.6. Đặc điểm về đất đai	34
3.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội.....	38
3.1.2.1. Các tiểu vùng kinh tế sinh thái của huyện Hoà An	48
3.2. Xác định và đánh giá hiệu quả các loại hình sử dụng đất ruộng trên địa bàn huyện Hoà An.....	50
3.2.1. Xác định các loại hình sử dụng đất ruộng trên địa bàn huyện.....	50
3.2.2. Đánh giá hiệu quả của các loại hình sử dụng đất ruộng.....	54
3.2.2.1. Hiệu quả kinh tế.....	54
3.2.2.2. Hiệu quả xã hội.....	59
3.2.2.3. Hiệu quả môi trường	62
3.3. Thị trường tiêu thụ hàng hoá nông sản phẩm.....	68
3.4. Đề xuất các loại hình sử dụng đất trên địa bàn huyện Hoà An.....	69
3.4.1. Định hướng phát triển nông nghiệp huyện Hoà An	69
3.4.2. Đề xuất các loại hình sử dụng đất ruộng có hiệu quả	70
3.4.3. Đề xuất các giải pháp thực hiện.....	73
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ	77
1. Kết luận.....	77
2. Đề nghị.....	79
TÀI LIỆU THAM KHẢO	80

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Đất là tài sản của quốc gia, là tư liệu sản xuất chủ yếu, là đối tượng lao động đồng thời cũng là sản phẩm lao động. Đất còn là vật mang của các hệ sinh thái tự nhiên và các hệ sinh thái canh tác, đất là mặt bằng để phát triển nền kinh tế quốc dân. Trong lĩnh vực nông nghiệp, đất đai là tư liệu sản xuất đặc biệt đồng thời cũng là môi trường sản xuất ra lương thực, thực phẩm, là một nhân tố quan trọng của môi trường sống và nhiều trường hợp lại chi phối sự phát triển hay huỷ diệt các nhân tố khác của môi trường. Vì vậy, chiến lược sử dụng đất hợp lý là một phần của chiến lược nông nghiệp sinh thái bền vững của tất cả các nước trên thế giới cũng như ở nước ta hiện nay.

Do sự gia tăng dân số nhanh, nhu cầu phát triển ngày càng nhiều, con người đã khai thác quá mức các nguồn tài nguyên thiên nhiên, đặc biệt là tài nguyên đất đai dẫn đến nguy cơ giảm dần về số lượng và chất lượng của nguồn lực tài nguyên này. Trong sản xuất nông nghiệp, đất đai không những là đối tượng lao động mà còn là tư liệu sản xuất đặc biệt không thể thay thế được.

Nông nghiệp là một ngành sản xuất đặc biệt, con người khai thác các nguồn lợi tự nhiên từ đất để đảm bảo các nhu cầu về lương thực và vật dụng của xã hội. Vì vậy sản xuất nông nghiệp là một hệ thống có vai trò quan trọng trong mối quan hệ của tự nhiên với kinh tế - xã hội. Quan điểm phát triển nông nghiệp bền vững đã định hướng những đề tài nghiên cứu cùng những ứng dụng quan trọng và cấp bách trong sản xuất nông nghiệp của thế giới nói chung và của Việt Nam nói riêng.

Đối với các địa phương miền núi, điều kiện giao thông khó khăn, việc lưu thông hàng hoá với các địa phương khác không thuận lợi thì việc sản xuất ra lương thực tại chỗ để đảm bảo an ninh lương thực là vấn đề luôn được đề cao; do vậy đất nông nghiệp, đặc biệt là đất ruộng càng có vai trò quan trọng.

Mặt khác đất nông nghiệp nói chung và đất ruộng nói riêng ở các tỉnh miền núi thường chiếm tỷ lệ rất nhỏ trong tổng diện tích tự nhiên, khả năng mở rộng cũng rất hạn chế, nên việc tìm ra hướng sử dụng hợp lý, hiệu quả, phát huy

được tiềm năng đất đai và phát triển bền vững cho nông nghiệp miền núi là việc làm có ý nghĩa thực tiễn rất lớn đối với các địa phương miền núi.

Hoà An là một huyện nằm ở phía Bắc của tỉnh Cao Bằng tổng diện tích tự nhiên của huyện thuộc diện trung bình trong tỉnh (sau khi chuyển 4 xã thuộc huyện về thị xã Cao Bằng). Huyện Hoà An hiện nay có 20 xã và 01 thị trấn, với địa hình chia cắt mạnh, diện tích đất ruộng không lớn chiếm 7,28 % so với diện tích tự nhiên.

Trong thời gian những năm gần đây huyện đã thực hiện một số biện pháp để nâng cao hiệu quả quản lý sử dụng đất như: Đưa các giống mới vào sản xuất nông nghiệp, giao quyền sử dụng đất sản xuất nông nghiệp ổn định lâu dài.... Tuy nhiên do trình độ dân trí còn thấp, khả năng áp dụng khoa học kỹ thuật trong sản xuất còn nhiều hạn chế nên năng suất cây trồng chưa cao, quỹ đất nông nghiệp và đất ruộng chưa được khai thác hiệu quả, chưa xây dựng được các loại hình sử dụng đất thích hợp với tiềm năng đất đai và điều kiện kinh tế - xã hội cụ thể của địa phương.

Xuất phát từ những vấn đề nêu trên, dưới sự hướng dẫn của Giáo sư, Tiến sỹ Nguyễn Thế Đăng, chúng tôi tiến hành thực hiện đề tài: ***“Đánh giá thực trạng và đề xuất các loại hình sử dụng đất ruộng có hiệu quả trên địa bàn huyện Hoà An, tỉnh Cao Bằng”***.

2. Mục tiêu của đề tài

Xác định và lựa chọn các loại hình sử dụng đất ruộng hợp lý cho huyện Hoà An, tỉnh Cao Bằng.

3. Yêu cầu của đề tài

- Đánh giá những lợi thế và hạn chế của điều kiện tự nhiên – kinh tế xã hội tác động đến sản xuất nông nghiệp của huyện.

- Xác định được yêu cầu và hiệu quả của các loại hình sử dụng đất ruộng (LUT) trên địa bàn nghiên cứu.

- Xác định các giải pháp có tính khả thi để đưa được các loại hình sử dụng đất ruộng (LUT) thích hợp vào sản xuất cho vùng nghiên cứu.